

Školski esej

Interpretacijski školski esej

U interpretacijskom školskom eseju potrebno je pokazati poznavanje i razumijevanje **književnoga djela**, poznavanje **književne teorije** i **književnopovijesnih razdoblja** te vještinu **oblikovanja teksta**. S tim su usko povezana još dva zahtjeva: prvi je **pisanje prikladnim (esejističkim) stilom** koji uključuje **vještinu argumentacije** i odgovarajući odabir riječi (npr. uporabu književnih termina), a drugi je zahtjev **primjena jezične norme** hrvatskoga standardnog jezika (gramatika, pravopis, rječnik).

Usporedni školski esej podvrsta je interpretacijskoga eseja. U njemu se uspoređuju dva književna djela s popisa obveznih djela za cjelovito čitanje. Za pisanje usporednoga školskog eseja potrebno je ispuniti nekoliko uvjeta: **poznavati književna djela, poznavati književnu teoriju i povijest književnosti, ovladati umijećem argumentacije** (izlaganje, obrazlaganje, potkrepljivanje) i **usporedbe** (uočavanje sličnosti i razlika) te **vještinom oblikovanja teksta**, tj. pisanoga izražavanja..

Primjer interpretacijskoga školskog eseja

Služeći se ponuđenim primjerom zadatka za školski esej i razrađenim koracima za pisanje eseja na sljedećim stranicama prikazat ćemo postupak pisanja interpretacijskoga školskog eseja.

Primjer zadatka za interpretacijski školski esej

Uputa

Oblikujte školski esej s obzirom na zadani zadatak. Oblikujte ga kao zaokruženu cjelinu s **uvodom, razradom i zaključkom**. Pazite da Vaš školski esej bude **pravopisno, gramatički i leksički** točan. Sve smjernice morate uvrstiti u školski esej. Školski esej mora imati najmanje 440 riječi.

Polazno pitanje

Kakav je odnos između Gregora i njegove sestre nakon preobrazbe te kako takav odnos utječe na razvoj radnje u ovoj pripovijetci?

Polazni tekst

Franz Kafka, *Preobražaj*

Jednom, bit će da je prošlo već mjesec dana od Gregorova preobražaja te za sestru uistinu više nije postojao neki naročiti razlog da se čudi Gregorovu izgledu, ušla je malo ranije nego obično te zatekla Gregora gdje stoji nepomično, ustobočen kao strašilo, i gleda kroz prozor. Za Gregora to ne bi bilo neočekivano, da nije ušla, jer joj je svojim položajem smetao da odmah otvori prozor, ali ona ne samo da nije ušla već je i ustuknula i zatvorila vrata; neko strano lice moglo je čak pomisliti da je Gregor vrebao na nju i htio da je ugrize. Gregor se, naravno, odmah skrio pod kanape, ali je sve do podneva morao čekati da sestra ponovo dođe, a izgledala je mnogo nemirnija nego inače. Po tome je razabrao kako joj je njegov izgled nepodnošljiv i da će joj i ubuduće ostati nepodnošljiv te da će se, bez sumnje, morati jako savlađivati da ne pobjegne ugledavši samo i mali dio njegova tijela koji je stršio ispod kanapeta. Da bi je poštedio i toga pogleda, nekog je dana na leđima – a trebalo mu je za to četiri sata – odnio plahtu na kanape i razastro je tako da je sada bio potpuno sakriven, tako da ga sestra, kada bi se i sagela, nije mogla vidjeti. Da ta plahta po njezinu mišljenju nije bila potrebna, ta ona bi je maknula, jer bijaše potpuno jasno da Gregor sigurno nije uživao u tome da se na taj način potpuno ogradi, no ona je pustila plahtu na mjestu, a Gregoru se, štaviše, činilo da je ulovio sestrin zahvalni pogled kada je jednom plahtu oprezno malko digao da se uvjeri kako je sestra primila tu novotariju.

Smjernice

- U

uvodu:

- ukratko predstavite autora i djelo
 - u jednoj ili više rečenica oblikujte tvrdnju kojom ćete odgovoriti na polazno pitanje i tako najaviti ono o čemu ćete pisati u središnjemu dijelu eseja.
- U središnjemu dijelu eseja razradite i argumentirajte svoju tvrdnju kojom ste odgovorili na polazno pitanje tako da argumentacija:
 - proizlazi iz razumijevanja djela u cjelini
 - proizlazi iz sadržajne i stilske analize polaznoga teksta i njegove uloge u djelu u cjelini – bude povezana s književnopovijesnim kontekstom u kojemu je djelo nastalo. Svoj tekst rasporedite u odlomke koji su jasno, logično i smisleno povezani.
 - U zaključku sažeto istaknite ono najvažnije o čemu ste pisali u središnjemu dijelu eseja.

(prema: *Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2022./2023.*; Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja)

Interpretacijski školski esej (razrađeni koraci)

POLAZIŠTE

Zadatak za interpretacijski školski esej sastavljen je od četiriju dijelova: prvi je dio opća uputa za pisanje eseja, a ostala tri dijela čine zadatak za pisanje eseja:

1. uputa
2. polazno pitanje
3. polazni tekst / polazni tekstovi
4. smjernice za pisanje školskoga eseja.

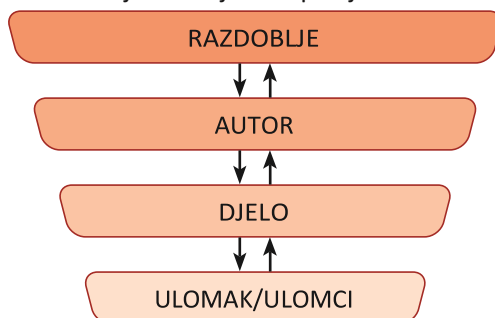
I. PISANJE ŠKOLSKOGA ESEJA (SADRŽAJ ESEJA)

UVOD: Predstavljanje autora i djela i postavljanje središnje tvrdnje

Smjernica za pisanje uvoda sastavljena je od dvaju dijelova: u **prvom dijelu** traži se predstavljanje autora i djela, tj. stavljanje djela u književnopovijesni kontekst, a u **drugom dijelu** potrebno je oblikovati središnju tvrdnju kojom će se odgovoriti na polazno pitanje.

Prvi dio: predstavljanje autora i djela (stavljanje teksta u kontekst)

Autora i djelo možete staviti u kontekst na dva načina: možete krenuti od razdoblja prema autoru i djelu ili od autora i djela prema razdoblju. Odaberite put koji vam bolje odgovara: važno je navesti sve bitne podatke i smjestiti autora i djelo u književnopovijesni kontekst.

Drugi dio: oblikovanje središnje tvrdnje

Vaša tvrdnja (odgovor na polazno pitanje) mora biti točna te formulirana jasno i precizno. Svojim odgovorom zapravo pokazujete poznavanje i razumijevanje književnoga djela u esejskom zadatku, ali i najavljujete ono o čemu ćete pisati u središnjemu dijelu eseja.

- ③ Napišite na temelju smjernice za pisanje uvoda i prethodnih uputa nekoliko natuknica koje će vam poslužiti za predstavljanje autora i djela.
- ③ Oblikujte svoju središnju tvrdnju kao odgovor na polazno pitanje.

Navest ćemo primjer mogućega odgovora na polazno pitanje u ovom esejskom zadatku.

PRIMJER

Prije preobrazbe Gregor i njegova sestra Greta bili su u dobrim odnosima. Nakon preobrazbe Gretin se odnos mijenja, a tu promjenu možemo pratiti tijekom triju faza: u prvoj fazi Greta se brine o Gregoru donoseći mu hranu i čisteći njegovu sobu, u drugoj fazi u njoj se gomila nezadovoljstvo zbog problema koje im donosi Gregorova preobrazba u kukca, a u trećoj fazi sestra otvoreno izražava stav da taj kukac nije njezin brat. Takav sestrin stav utječe na zbivanja u djelu i dovodi do tragičnoga završetka, tj. do Gregorova odustajanja od života.

SREDIŠNJI DIO: Argumentacija na temelju analize (sadržajne, stilske) polaznih tekstova i djela u cjelini

U središnjemu dijelu eseja potrebno je **razraditi i argumentirati središnju tvrdnju** kojom ste odgovorili na polazno pitanje.

Središnja se tvrdnja razrađuje i argumentira na temelju **sadržajne i stilske analize polaznoga ulomka/ulomaka** i poznavanja i razumijevanja **djela u cjelini**, pri čemu se navodi i **uloga/važnost ulomka za djelo u cjelini**. Pritom treba imati na umu da u razradi središnje tvrdnje treba istaknuti one **književne odrednice** (tematske, idejne, stilske, književnopovijesne) koje su važne za esejski zadatak.

Središnji dio eseja treba biti sastavljen od **odlomaka** koji su jasno, logično i smisleno povezani.

Da biste dobro napisali središnji dio eseja, morate svladati vještinu **argumentacije (dokazivanja)**. Kad ovladate tom vještinom, moći ćete razraditi središnju tvrdnju postavljenu u uvodu, odnosno moći ćete navesti argumente koji dokazuju njezinu točnost. Ne zaboravite – da bi argumentacija bila

potpuna, argumente je potrebno obrazložiti i potkrijepiti pojedinostima iz djela (citatima, parafrazama, sadržajem djela).

U tablici su prikazana temeljna pravila kojih se trebate držati tijekom argumentacije.

polazni tekst	Argumentacija se temelji na cjelovitoj sadržajnoj i stilskoj analizi polaznoga teksta i poznavanju djela u cjelini.
odabir argumenata	Na temelju polaznoga teksta treba odabrati 2 – 3 argumenta kojima se jasno obrazlaže središnja tvrdnja.
razrada i potkrepa argumenata	Argumenti trebaju biti temeljito razrađeni i potkrijepljeni (citatima, parafrazama ili primjerima iz djela), čime se pokazuje poznavanje i razumijevanje djela u cjelini.
polazni tekst i djelo u cjelini	U eseju se treba odrediti i obrazložiti važnost ulomka za djelo u cjelini .

Navest ćemo primjer mogućih argumenata postavljenih na temelju središnje tvrdnje u pripovijetci *Preobražaj*.

PRIMJER

Argument (1.)

Način na koji se sestra ponašala kad je ugledala Gregora u sobi pokazuje njezin strah i odbojnost prema njemu. To nije više brižna sestra koja pokušava pomoći bratu, već osoba koja Gregora doživljava kao stranca, tj. kao biće koje u njoj izaziva strah.

Argument (2.)

Iako zbog preobrazbe više ne može ići na posao, tj. ne može uzdržavati obitelj, Gregor im i dalje nastoji pomoći i olakšati situaciju u kojoj su se našli. To pokazuje time što se nastoji sakriti iza plahte da ga sestra ne bi morala gledati. Detaljnim opisivanjem Gretine i Samsine reakcije stvara se tjeskobna, kafkijanska atmosfera kojom autor djeluje na čitatelja.

Argument (3.)

Zbog ponašanja članova obitelji prema njemu nakon preobrazbe – majčine pasivnosti, očeve agresivnosti i Gretine odbojnosti – Gregor odustaje od života i prepušta se smrti. Odlučujuću ulogu pritom ima upravo Greta.

③ Napišite na temelju predloženih triju argumenata i smjernica za pisanje središnjega dijela eseja natuknice kojima ćete razraditi (obrazložiti, potkrijepiti) svaki navedeni argument.

③ Pazite – razrada argumenata mora biti utemeljena na analizi (sadržajnoj i stilskoj) polaznoga teksta i na poznavanju i razumijevanju djela u cjelini. Pritom se trebate služiti književnoteorijskim pojmovima za analizu pripovjednoga teksta.

Navest ćemo primjer razrade jednoga argumenta.

PRIMJER

Argument (1.)

Način na koji se sestra ponašala kad je ugledala Gregora u sobi pokazuje njezin strah i odbojnost prema njemu. To nije više brižna sestra koja pokušava pomoći bratu, već osoba koja Gregora doživljava kao stranca, tj. kao biće koje u njoj izaziva strah.

Razrada argumenta (obrazloženje, potkrepljivanje citatom)

Gregor Samsa trgovački je putnik koji se jednoga jutra probudio preobražen u kukca. Njegova fizička preobrazba na neki je način slikovito pokazala Samsin život prije preobrazbe: naporno je radio kako bi uzdržavao obitelj (oca, majku, sestru) pa nije imao privatnoga života, dani su mu prolazili stalno na isti način, a nitko ga nije cijenio. Upravo ta Gregorova nemoć da išta promijeni, tj. da se zauzme za sebe, slikovito je izražena metaforom kukca, odnosno preobrazbom u nešto što u čovjeku izaziva gađenje. Jedina osoba u obitelji s kojom je Gregor bio emocionalno povezan bila je njegova sestra Greta. Znajući koliko ona voli glazbu, Gregor je namjeravao još više raditi i štedjeti kako bi je mogao poslati na konzervatorij. Međutim, iako je nakon preobrazbe jedino sestra zadržala određeni kontakt s njim (hrana, čišćenje sobe), to se ubrzo mijenja, što je vidljivo iz njezina ponašanja nakon ulaska u sobu: »(...) ona ne samo da nije ušla već je i ustuknula i zatvorila vrata; neko strano lice moglo je čak pomisliti da je Gregor vrebao na nju i htio da je ugrize.« Sestrina reakcija pokazuje njezin odnos prema Gregoru: ona u njemu više ne vidi brata, nego čudovišnoga kukca koji je smetnja i teret ostalim članovima obitelji. Pritom je jasno da ne ulaže ni najmanji napor kako bi ga pokušala razumjeti i pomoći mu. Na taj se način naglašava jedna od ključnih misli u ovoj avangardnoj pripovijetci: Gregor je čovjek u tijelu kukca, a članovi obitelji to ne vide. Upravo takva situacija dovest će do tragičnoga završetka.

ZAVRŠNI DIO: Zaključak

Budući da ste u središnjem dijelu eseja argumentima potkrijepili središnju tvrdnju, tj. obrazložili je i dokazali njezinu točnost, u zaključku nije potrebno iznositi nove tvrdnje. Sadržaj zaključka treba na neki način zaokružiti vaš esej, tj. u njemu je potrebno sažeto istaknuti ono najvažnije vezano uz razradu središnje tvrdnje.

Pročitajte ponovno središnji dio svojega eseja (razradu središnje tvrdnje). Napišite nekoliko natuknica kojima ćete izraziti ono što u razradi smatrate najvažnijim.

Navest ćemo primjer mogućega zaključka u ovom esejskom zadatku.

Prikazujući odnose unutar obitelji Samsa prije i nakon Gregorove preobrazbe, Kafka naglašava koliko nerazumijevanje i nedostatak empatije unutar obitelji mogu negativno djelovati na njezine članove. Naime, preobrazivši se u kukca, Gregor nije izgubio svoju ljudsku svijest, ali nitko od članova obitelji to nije shvatio. Stavljajući takve međuljudske odnose u prvi plan, Kafka kritički pristupa obiteljskim odnosima utemeljenim na nerazumijevanju i iskorištavanju jednoga člana obitelji. Služeći se tehnikom paradoksa i stvarajući kafkijansku atmosferu, Kafka pokazuje tragičnoga osamljenog pojedinca u suvremenom društvu.

II. PISANJE ŠKOLSKOGA ESEJA – OBLIKOVANJE TEKSTA

1. Oblikujte na temelju prethodno napisanih odgovora (natuknice za uvodni dio, središnja tvrdnja, razrada središnje tvrdnje, natuknice za zaključak) **koncept**, odnosno **nacrt** svojega eseja. Provjerite trebate li nešto dodati, odnosno ukloniti te jasno razgraničite svaki kompozicijski dio (uvodni dio, središnji dio, završni dio).
2. Napišite na temelju koncepta **vezani tekst**: svaku natuknicu pretvorite u rečenicu ili rečenice i povežite ih s ostalim dijelovima teksta (središnja tvrdnja, razrada tvrdnje). Rečenice povežite u tekst služeći se znanjem o **linearnoj tekstnoj vezi**, **konektorima** i **modifikatorima**. Tako ćete načiniti **radnu verziju** školskoga eseja. 3. Pročitajte svoju radnu verziju.
 - ③ Ispravite svaku uočenu sadržajnu pogrešku ili nelogično oblikovanu rečenicu.
 - ③ Ako ste upotrijebili neku riječ iz žargona, zamijenite je riječju iz standardnoga jezika.
 - ③ Provjerite jesu li vam sve riječi pravopisno točne. Ispravite svaku pogrešno napisanu riječ.
 - ③ Provjerite jeste li negdje prekršili gramatičku normu. Ispravite pogreške.
4. Kad ste ispravili sve uočene pogreške, napišite čistopis svojega školskog eseja.

Interpretacijski školski esej (podsjetnik)

U **interpretacijskome eseju** pristupnik iznosi svoje spoznaje o književnosti i pokazuje razumijevanje književnih djela u cjelini tako da na **polazno pitanje** odgovara **središnjom tvrdnjom**, koju **argumentira** na temelju **analize zadanoga ulomka i na temelju poznavanja svih sastavnica djela u cjelini**.

(Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2022./2023.;
Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja)

Osnovni koraci u pisanju interpretacijskoga školskog eseja

UVOD

- Navedite temeljne podatke o razdoblju, autoru i djelu (djelo u kontekstu).
- Oblikujte središnju tvrdnju, tj. odgovorite na polazno pitanje.

SREDIŠNJI DIO (RAZRADA)

- **Iznesite argumente** (2 – 3) kojima razrađujete središnju tvrdnju. Svaki argument treba biti povezan s polaznim tekstom.
- **Obrazložite argumente** na temelju **sadržajne i stilske analize** polaznoga teksta, a svoje obrazloženje dopunite analizom djela u cjelini. Pritom pokažite mjesto/ulogu važnost ulomka za razumijevanje djela u cjelini.
- U svojem izlaganju i obrazlaganju služite se **književnoteorijskim pojmovima** (s obzirom na **književnu vrstu** kojoj djelo pripada).
- Povežite svoju argumentaciju s **razdobljem**, tj. **poetikom razdoblja** u kojemu je djelo nastalo.

Svoje izlaganje i obrazlaganje potkrijepite pojedinostima iz djela (citatima iz polaznoga ulomka, parafrazama, primjerima iz djela u cjelini).

ZAKLJUČAK

- Pročitajte ponovno središnji dio svojega eseja (razradu središnje tvrdnje). Izdvojite ono najvažnije i istaknite to u zaključku.

Primjer usporedne raščlambe dvaju tekstova

Služeći se ponuđenim primjerom zadatka za usporedni školski esej i razrađenim koracima za pisanje usporedne raščlambe na sljedećoj stranici, napišite usporednu raščlambu dvaju tekstova.

Primjer zadatka za usporedni školski esej

Uputa

Oblikujte školski esej s obzirom na zadani zadatak. Oblikujte ga kao zaokruženu cjelinu s **uvodom**, razradom i **zaključkom**. Pazite da Vaš školski esej bude **pravopisno, gramatički i leksički točan**. Sve smjernice morate uvrstiti u školski esej. Školski esej mora imati najmanje 440 riječi.

Polazno pitanje

Kako je tema ljubavi prikazana u prvoj, a kako u drugoj lirskoj pjesmi?

Prvi tekst

Antun Branko Šimić, *Ljubav*

Zgasnuli smo žutu lampu

Plavi plašt je pao oko tvoga tijela

Vani šume oblaci i stabla

Vani lete bijela teška krila

Moje tijelo ispruženo podno tvojih nogu

Moje ruke svijaju se žude mole

Draga, neka tvoje teške kose

kroz noć zavijore, zavijore

Kroz noć

kose moje drage duboko šumore

Drugi tekst

Augustin (Tin) Ujević, IX.

Božanska ženo, gospo nepoznata,
dokle, i kamo, mene misliš vući?
Hora je došla te ja moram tući
Zlatnim zvekirom na bešćutna vrata.

Od tvojih čari i od bljeska
zlata, od dvora strepim kuda
imam ući, a krto srce moralo bi
pući bez tvog osmješka,
besmrtna Beata.

Dok sjaju sunca i blijedi
mjeseci, snatrim o zmaju ispred
tvoga praga i zlatnom klasju u
toj mekoj kosi.

I preklinjem te: Nepoznata,
reci, kakva te tuga iz daljine
drāga, i još mi reci, gdje si,
što si, ko si?

(iz *Kolajne*)

Smjernice

- U uvodu:
 - kratko predstavite autore i djela iz kojih su tekstovi u kontekstu razdoblja u kojima su nastali
 - u jednoj ili više rečenica oblikujte tvrdnju kojom ćete odgovoriti na polazno pitanje, tj. usporediti pjesme s obzirom na ono što se traži u polaznome pitanju.
- U središnjemu dijelu eseja razradite i argumentirajte svoju tvrdnju kojom ste odgovorili na polazno pitanje tako da argumentacija:
 - proizlazi iz razumijevanja obaju tekstova u cjelini
 - proizlazi iz sadržajne i stilske analize i usporedbe (sličnosti, razlike) polaznih tekstova i poetika njihovih autora
 - bude povezana s književnopovijesnim kontekstima u kojima su djela nastala. Svoj tekst rasporedite u odlomke koji su jasno, logično i smisleno povezani.
- U zaključku sažete istaknite ono najvažnije za usporedbu o čemu ste pisali u središnjemu dijelu eseja.

(prema: *Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2022./2023.*; Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja)

Interpretacijski školski esej – usporedna raščlamba (razrađeni koraci)

POLAZIŠTE

Zadatak za interpretacijski školski esej (usporedna raščlamba) sastavljen je od četiriju dijelova: prvi je dio opća uputa za pisanje eseja, a ostala tri dijela čine zadatak za pisanje eseja:

1. uputa
2. polazno pitanje
3. polazni tekstovi
4. smjernice za pisanje školskoga eseja.

I. PISANJE ŠKOLSKOGA ESEJA (SADRŽAJ ESEJA)

UVOD: Predstavljanje autora i djela u kontekstu razdoblja u kojima su nastali i postavljanje središnje tvrdnje.

Smjernica za pisanje uvoda sastavljena je od dvaju dijelova: u **prvom dijelu** traži se predstavljanje obaju autora i djela u kontekstu razdoblja u kojima su nastali, a u **drugom dijelu** potrebno je oblikovati središnju tvrdnju kojom će se odgovoriti na polazno pitanje.

Prvi dio: predstavljanje autora i djela (stavljanje teksta u kontekst)

Kao i u interpretacijskom eseju, djelo možete staviti u kontekst na dva načina: možete započeti od razdoblja prema djelu ili od djela prema razdoblju. Odaberite put koji vam bolje odgovara: važno je navesti sve bitne podatke i smjestiti autore i njihova djela u književnopovijesni kontekst, a ulomke u kontekst djela u cjelini.

Drugi dio: oblikovanje središnje tvrdnje

Vaša tvrdnja (odgovor na polazno pitanje) mora biti točna te formulirana jasno i precizno. Budući da trebate usporediti dvije lirske pjesme, vaše poznavanje i razumijevanje obaju djela treba biti vidljivo iz središnje tvrdnje. Ne zaboravite da svojim odgovorom istovremeno i najavljujete ono o čemu ćete pisati u središnjemu dijelu eseja.

- ③ Napišite na temelju smjernice za pisanje uvoda i prethodnih uputa nekoliko natuknica koje će vam poslužiti za predstavljanje obaju autora i njihovih poetika.
- ③ Oblikujte svoju središnju tvrdnju kao odgovor na polazno pitanje.

Navest ćemo primjer mogućega odgovora na polazno pitanje u ovom esejskom zadatku.

U pjesmi Antuna Branka Šimića *Ljubav*, objavljenoj u pjesničkoj zbirci *Preobraženja*, ljubav je prikazana u duhu ekspresionističke poetike, tj. u njoj se izražava duhovna stvarnost. Za razliku od takva pristupa, u Ujevićevoj pjesmi, objavljenoj u zbirci *Kolajna*, ljubav je prikazana u stilu Francesca Petrarce (neopetrarkizam): žena je nedostižna, a lirski subjekt izražava svoju čežnju za njom. Dakle, iako ih povezuje tema, ove se lirske pjesme razlikuju po pristupu temi i po stilskim obilježjima.

SREDIŠNJI DIO: Usporedna raščlamba dvaju tekstova – argumentacija na temelju analize (sadržajne, stilske) i usporedbe (sličnosti, razlike) polaznih tekstova i autorskih poetika

U središnjem dijelu treba pokazati poznavanje i razumijevanje književnih djela te umijeće usporedne raščlambe dvaju tekstova. Pritom se treba služiti književnoteorijskim pojmovima koji se odnose na književnu vrstu kojoj tekst pripada. (U *Književnomu vremeplovu 4* pojmovi su prikazani u podsjetnicima.)

Središnji dio usporedne raščlambe trebate napisati na temelju zadanih smjernica ispod polaznih tekstova. Budući da su smjernice dosta općenite, za uvježbavanje ovoga tipa eseja donosimo nekoliko **pomoćnih smjernica** koje treba uvrstiti u analizu i usporedbu.

Središnji dio – pomoćne smjernice

- ③ Usporedite pjesme s obzirom na temeljne motive i pjesničke slike.
- ③ Protumačite na temelju usporedbe doživljaj ljubavi u Šimićevoj i Ujevićevoj pjesmi.
- ③ Analizirajte i usporedite strukturu tekstova: oblik, kompoziciju, strofu.
- ③ Analizirajte i usporedite pjesnički jezik (izbor riječi, stilska izražajna sredstva, njihovu ulogu).
- ③ Usporedite Šimićevu i Ujevićevu poetiku.

1. Načinite natuknice na temelju pomoćnih smjernica, a prilikom usporedbe poslužite se tablicama za usporednu raščlambu. Primjerice, možete usporediti djela na temelju nekih postavki (u primjeru su navedene samo tri), a možete nacrtati i tablicu u kojoj ćete promatrati sličnosti i razlike među polaznim tekstovima. (Postavke za usporedbu trebate odrediti na

KOMPARATIVNA TABLICA	temeljni motiv	pjesničke slike	doživljaj ljubavi
Antun Branko Šimić, <i>Ljubav</i>			
Augustin (Tin) Ujević, <i>IX</i> .			

temelju književne vrste.)

2. Služeći se natuknicama koje ste načinili, razradite središnju tvrdnju na temelju smjernica za pisanje središnjega dijela eseja – navedite, obrazložite i potkrijepite tri argumenta tako da argumentacija proizlazi iz analize i usporedbe polaznih tekstova i djela u cjelini. Ne zaboravite u svoju argumentaciju uvrstiti i književnopovijesni kontekst.

Navest ćemo primjer jednoga argumenta postavljena na temelju središnje tvrdnje, a nakon toga i jedan od mogućih načina njegove razrade.

PRIMJER

Argument (1.)

U pjesmi Antuna Branka Šimića ljubav je prikazana u duhu ekspresionističke poetike: lirski subjekt iznosi svoju ekspresiju stvarnosti (duhovna irealnost) koja je dodatno naglašena uporabom boje, a izraz je sažet. Za razliku od njega, Tin Ujević u pjesmi prikazuje svoje emocionalno stanje.

PRIMJER

Razrada argumenta (obrazloženje, potkrepljivanje citatom)

U ekspresionističkoj pjesmi donosi se pjesnikova ekspresija, tj. njegova duhovna stvarnost. To znači da svijet u takvoj pjesmi nije utemeljen na oponašanju stvarnosti, već se njime izražava osjetilna irealnost (antimimetičko načelo). Svoju duhovnu stvarnost lirski subjekt u Šimićevoj pjesmi izrazio je pomoću nekoliko ključnih motiva: (žuta) lampa, (plavi) plašt, tijelo, (bijela) krila, ruke, kose (moje drage), pri čemu je uz neke motive povezao boju, dajući im tako dodatno značenje. Za razliku od njega, Tin Ujević opisuje svoj emocionalni svijet u kojem dominiraju motivi ljubavi, osamljenosti i čežnje: žena, hora (vrijeme), vrata, čari, dvor, srce, Beata, zmaj, kosa, Nepoznata, tuga. Ujević se pritom koristi i petrarkističkim motivima (npr. čari, dvor, srce) i na taj način povezuje tradiciju i modernizam. U objema pjesmama pojavljuje se motiv kose. Šimić uz taj motiv povezuje epitet »teške« i glagol »zavijore« te kosu svoje drage uspoređuje s morem: »Kroz noć / koje moje drage duboko šumore / kao more«. Time motivu kose daje dodatno značenje: kosa je poput zastave (zavijore), što na neki način asocira na pobjedu ljubavi, ali i poput mora (duboka, tajnovita), čime se kosa povezuje s voljenom osobom, ali i s ljubavlju općenito. U pjesmi Tina Ujevića kosa je prikazana petrarkističkom metaforom: »i zlatnom klasju u toj mekoj kosik«. Služeći se pjesničkom slikom u kojoj se povezuje vizualno i taktilno, pjesnik izražava nježnost i ljepotu žene o kojoj piše. Dakle, iako se pojavljuje u objema pjesmama, motiv kose ima različito značenje: za Šimića je to detalj duhovne stvarnosti kojim se ekspresionistički izražava motiv ljubavi, a za Ujevića kosa je konkretan motiv kojim se izražava ženska ljepota.

ZAVRŠNI DIO: Zaključak

U uvodnom ste dijelu stavili djelo u kontekst i oblikovali središnju tvrdnju, koju ste u središnjem dijelu eseja razradili i argumentirali na temelju analize i usporedbe polaznih tekstova i autorskih poetika. Da biste kompozicijski zaokružili svoj esej, potrebno je napisati zaključak.

U zaključku nije potrebno iznositi nove tvrdnje. Sadržaj zaključka treba na neki način zaokružiti vaš esej, tj. u njemu je potrebno sažeto istaknuti ono najvažnije vezano uz razradu središnje tvrdnje.

Pročitajte ponovno središnji dio svojega eseja (razradu središnje tvrdnje). Napišite nekoliko natuknica kojima ćete izraziti ono što u razradi smatrate najvažnijim.

Navest ćemo primjer mogućega zaključka u ovom esejskom zadatku.

Antun Branko Šimić i Augustin (Tin) Ujević pripadaju najznačajnijim hrvatskim modernističkim pjesnicima. Iako se obojica pjesnika bave egzistencijalnim temama (npr. život, smrt, ljubav), ne prikazuju ih na isti način, što je vidljivo i iz usporedbe polaznih tekstova. Šimić temi pristupa iz pozicije ekspresionističkoga pjesnika: u pjesmi *Ljubav* prikazana je ekspresija stvarnosti, a slike su dodatno pojačane uporabom boje koja ima autonomno značenje te uporabom slobodnoga stiha. Za razliku od njega, Tin Ujević opisuje emocije koje u njemu izaziva ljubav, a pritom se služi petrarkističkim motivima i metaforama te vezanim stihom, odnosno formom soneta. Dakle, iako progovaraju o istoj temi, prikazuju je na drugačiji način: u Šimićevoj pjesmi vidljiva je avangardna poetika koja zahtijeva potpuni raskid s tradicijom, a u Ujevićevoj pjesmi dolazi do sinteze tradicije i suvremenosti.

II. PISANJE ŠKOLSKOGA ESEJA – OBLIKOVANJE TEKSTA

1. Oblikujte na temelju prethodno napisanih odgovora (natuknice za uvodni dio, središnja tvrdnja, razrada središnje tvrdnje, natuknice za zaključak) **koncept**, odnosno **nacrt** svojega eseja. Provjerite trebate li nešto dodati, odnosno ukloniti te jasno razgraničite svaki kompozicijski dio (uvodni dio, središnji dio, završni dio).
2. Napišite na temelju koncepta **vezani tekst**: svaku natuknicu pretvorite u rečenicu ili rečenice i povežite ih s ostalim dijelovima teksta (središnja tvrdnja, razrada tvrdnje). Rečenice povežite u tekst služeći se znanjem o **linearnoj tekstnoj vezi**, **konektorima** i **modifikatorima**. Tako ćete načiniti **radnu verziju** školskoga eseja. 3. Pročitajte svoju radnu verziju.
 - ③ Ispravite svaku uočenu sadržajnu pogrešku ili nelogično oblikovanu rečenicu.
 - ③ Ako ste upotrijebili neku riječ iz žargona, zamijenite je riječju iz standardnoga jezika.
 - ③ Provjerite jesu li vam sve riječi pravopisno točne. Ispravite svaku pogrešno napisanu riječ.
 - ③ Provjerite jeste li negdje prekršili gramatičku normu. Ispravite pogreške.
4. Kad ste ispravili sve uočene pogreške, napišite **čistopis** svojega školskog eseja.

Usporedna raščlamba tekstova pokazuje vaše umijeće uočavanja sličnosti i razlika u različitim tekstovima. Iz prethodnoga je primjera esejskoga zadatka vidljivo da je za pisanje usporednoga školskog eseja potrebno ispuniti nekoliko uvjeta: **poznavati književna djela**, **poznavati književnu teoriju i povijest književnosti**, **ovladati umijećem argumentacije** (izlaganje, obrazlaganje, potkrepljivanje) i **usporedbe** (uočavanje sličnosti i razlika i) te **vještinom oblikovanja teksta**, tj. pisanoga izražavanja. Dakle, što više eseja napišete, to ćete biti uspješniji u pisanju.

Govorim, slušam, čitam, pišem...

- 1.** Uzmite bilo koji ulomak iz jednoga djela koje ste pročitali u sklopu obvezne lektire. Pridružite mu smjernice navedene u primjeru esejskoga zadatka uz djelo Franza Kafke *Preobražaj*. Napišite na temelju odabranoga ulomka i zadanih smjernica interpretacijski esej.
- 2.** Načinite komparativnu tablicu u kojoj ćete usporediti dvije pjesme Antuna Branka Šimića koje imaju zajednički temeljni motiv.

Interpretacijski školski esej (usporedna raščlamba)

U **interpretacijskome eseju** pristupnik iznosi svoje spoznaje o književnosti i pokazuje razumijevanje književnih djela u cjelini tako da na **polazno pitanje** odgovara **središnjom tvrdnjom**, koju **argumentira** na temelju **analize zadanoga ulomka i na temelju poznavanja svih sastavnica djela u cjelini**.

(Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2022./2023.;
Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja)

Budući da je usporedna raščlamba podvrsta interpretacijskoga eseja, ponovit ćemo osnovne korake u njegovu pisanju.

Osnovni koraci u pisanju usporedne raščlambe

UVOD

- Navedite temeljne podatke o razdobljima, autorima i djelima (djela u kontekstu).
- Oblikujte središnju tvrdnju, tj. odgovorite na polazno pitanje.

SREDIŠNJI DIO (RAZRADA)

- **Iznesite argumente** (2 – 3) kojima razrađujete središnju tvrdnju. Svaki argument treba biti povezan s polaznim tekstom.
- **Obrazložite argumente** na temelju **sadržajne i stilske analize i usporedbe (sličnosti, razlike)** polaznih tekstova, a svoje obrazlaganje dopunite analizom djela u cjelini. Pritom pokažite mjesto/ ulogu važnost ulomaka za razumijevanje djela u cjelini.
- U svojem izlaganju i obrazlaganju služite se **književnoteorijskim pojmovima** (s obzirom na **književnu vrstu** kojoj djelo pripada).
- Povežite svoju argumentaciju s **razdobljem**, tj. **poetikom razdoblja** u kojemu je djelo nastalo.

Svoje izlaganje i obrazlaganje potkrijepite pojedinostima iz djela (citatima iz polaznoga ulomka, parafrazama, primjerima iz djela u cjelini).

ZAKLJUČAK

- Pročitajte ponovno središnji dio svojega eseja (razradu središnje tvrdnje). Izdvojite ono najvažnije i istaknite to u zaključku.

Sažetak na državnoj maturi

Pristupnik piše sažetak polaznoga teksta. Procjenjuje važnost informacija te navodi osnovne misli i važne pojedinosti kojima se te misli razrađuju i podupiru. Pristupnik svojim riječima reducira izvorni tekst na njegove bitne dijelove koristeći se ključnim riječima iz polaznoga teksta. Sažetak je objektivna tekst pa se u njemu ne iznose mišljenja, stavovi i komentari povezani s polaznim tekstom.

(Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2022./2023.;
Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja)

Tekst se može sažimati na različite načine, a s jednim ste se od njih upoznali na stranicama svojega udžbenika (*Fon-Fon 2*, str. 89. – 93.). Budući da je novim ispitnim katalogom za državnu maturu propisan način pisanja »školskog« sažetka, odnosno sažetka prilagođena školskoj praksi, na sljedećim ćemo stranicama prikazati postupak sažimanja teksta na temelju primjera objavljena u novom ispitnom katalogu.

Propisani postupak ne razlikuje se mnogo od postupka koji ste usvojili: temeljna je razlika u uvođenju novih pojmova s obzirom na organizaciju sadržaja jer se uz tekst koji trebate sažeti (polazni tekst) u zadatku pojavljuju i smjernice za pisanje sažetka.

Zadatak za pisanje školskoga sažetka

Zadatak za pisanje sažetka sastavljen je od triju dijelova: 1. upute, 2. polaznog teksta, 3. smjernica za pisanje sažetka.

Uputa

Na početku zadatka za pisanje sažetka nalazi se opća uputa.

Pročitajte polazni tekst. Sažetak oblikujte kao zaokruženu cjelinu s uvodom, razradom i zaključkom. Pazite da Vaš sažetak bude pravopisno, gramatički i leksički točan. U sažetak morate uvrstiti sve smjernice.

Sažetak mora imati 200 – 250 riječi.

(Dopušteno je odstupanje 10 % od donje ili od gornje granice zadanoga broja riječi.)

Polazni tekst

Polazni tekst uvijek je **neknjiževni** (600 – 800 riječi): to može biti članak (cjelovit ili jedan njegov dio), prikaz i sl. **Tema** je polaznoga teksta **općedruštvena**: to mogu biti znanstveno-popularne teme, slobodno vrijeme, reklame, sport, društvene mreže, zdravlje, školovanje i karijera, zaštita okoliša,

hrana, suvremene tehnologije... Polazni tekst uvijek sadrži više **osnovnih misli** te **pojednosti** kojima se te misli podupiru kao i jasno izražen **autorov stav**.

U sažetku je potrebno navesti **opće podatke o tekstu** (autor, naslov teksta), njegovu **namjenu** (npr. informiranje, dokazivanje, zabavljanje) te navesti kakav je **autorov stav**, tj. odnos prema onom o čemu piše.

POLAZNI TEKST PISANJE SAŽETKA	③	neknjiževni tekst (600 – 800 riječi)
	③	općedruštvena tematika: znanstveno-popularne teme, slobodno vrijeme, sport, zaštita okoliša, hrana, suvremene tehnologije...
	③	opći podatci o tekstu: autor, naslov ③ namjena teksta
	③	osnovne misli u tekstu, pojednosti koje ih podupiru/potkrepljuju ③ autorov stav

Smjernice za pisanje sažetka

Smjernice za pisanje sažetka nalaze se ispod polaznoga teksta. Njima se usmjerava, tj. navode se pravila za pisanje sažetka.

Sažmite polazni tekst svojim riječima tako da:

- ③ navedete opće podatke o polaznome tekstu
- ③ odredite namjenu i temu teksta
- ③ navedete osnovne misli teksta i pojednosti koje ih podupiru ③ odredite autorov stav o temi.

(prema: *Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2022./2023.*; Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja)

Sažetak (temeljni pojmovi)

Tema polaznoga teksta – predmet autorova izlaganja, tj. ono o čemu se u polaznom tekstu govori. U katalogu je navedeno da će se polazni tekstovi baviti općedruštvenim temama. Tema se razvija (izlaže) uvođenjem osnovnih misli (središnjih tvrdnji) koje su obično raspoređene po ulomcima polaznoga teksta.

Namjena polaznoga teksta – informirati čitatelje, zabaviti čitatelje, dokazati neku tvrdnju i sl.

Osnovne misli u polaznome tekstu – to su glavne misli kojima se tema razvija, a obično jedan odlomak donosi jednu osnovnu misao, koja predstavlja središnju tvrdnju tog ulomka. Kad pišete sažetak, osnovne misli trebate oblikovati svojim riječima. Osim toga, autor ih je razvrstao kronološkim slijedom kojega se treba pridržavati i u pisanju sažetka.

Pojednosti/činjenice koje podupiru osnovne misli – one se navode uz svaku osnovnu misao da bi dokazale njihovu utemeljenost i točnost. U članku su to obično statistički podatci, rezultati istraživanja, primjeri i sl.

Autorov stav izražen u polaznom tekstu – to je autorov odnos prema onom o čemu piše.

Primjer sažimanja teksta

Pokazat ćemo na primjeru polaznoga teksta Gabrijele Kišiček i Davora Stankovića *Motivacija govorom* osnovne korake u pripremi i pisanju sažetka propisana novim ispitnim katalogom.

Zadatak za pisanje sažetka

Uputa

Pročitajte polazni tekst. Sažetak oblikujte kao zaokruženu cjelinu s **uvodom**, **razradom** i **zaključkom**. Pazite da Vaš sažetak bude **pravopisno**, **gramatički** i **leksički** točan. U sažetak morate uvrstiti sve smjernice. Sažetak mora imati 200 – 250 riječi.

Polazni tekst

Motivacijski govori i motivacijski govornici predmet su interesa gotovo svih autora koji se bave javnim govorom. I svi se slažu u jednom: ako se želi motivirati govorom, uvijek valja biti svjestan da je govornik ujedno i uzor. Ako se želi širiti entuzijazam, pozitivna energija, nada... tada i govornik mora pružiti primjer energije i angažiranosti koju želi postići kod svojih slušača. Ako poslodavac želi motivirati svoje zaposlenike i potaknuti ih na još veći trud i rad te na zajedničko ostvarenje zadanih ciljeva, tada su iskrenost i entuzijazam govornika od presudne važnosti. Važno je isticanje zajedničkih vrijednosti i višestruko isticanje zajedničkog cilja, prisjećanje vlastitih uspjeha (ili možda neuspjeha), vlastitih dvojbi, razočaranja, ali i pobjeda koje su uslijedile. Primjerice, osjećaj zajedništva u trenucima poslovne krize, osjećaj da su svi »u istom košu« i da jedino zajedničkim trudom mogu prevladati teška vremena, najbolji je način da se završi poslovna godina.

Alan H. Monroe još je 1930-ih, u vrijeme kada se svijet također suočavao s gospodarskom krizom, govorio o važnostima motivacijskoga govora. Dobar motivacijski govor mora privući pozornost publike, mora upozoriti na problem i ponuditi rješenje problema, a na kraju pozvati publiku da i sama sudjeluje u realizaciji ideje koja je ponuđena. Dakle, motivacijski govor je daleko od ispraznih riječi i floskula, on mora postaviti cilj i ujediniti publiku u spremnosti njegova dostizanja i, najvažnije od svega, dati nadu.

Argumentacija motivacijskih govora uvelike se razlikuje od argumentacije u uvjerenanju jer se ne drži strogih pravila logike i razumskih potkrjepa. Ona je više emotivna, no nimalo manje učinkovita. Ne kaže se uzalud da u svakom zlu ima nečeg dobrog i da uvijek treba gledati sa svjetlije strane. Motivacijskim se govorima podsjeća na to – iznose se primjeri dobrog. U proteklom razdoblju zasigurno je bilo nešto lijepo, dobro, zabavno, uspješno... samo se to često zaboravlja. Naravno, ne treba glumiti ili pretvarati loše strane u dobre (to nitko neće povjerovati), niti treba preskakati moguće bolne točke, već im treba pristupiti

pozitivno. Jer, iako zvuči kao klišej, istina je da čaša može biti napola puna ili napola prazna, ovisno o perspektivi. Ali nije dovoljno reći: »Čaša ne smije biti napola prazna, ne smijemo klonuti duhom, nećemo dopustiti da nas poraz obeshrabri.« Takvi motivacijski govori koji se temelje na izricanju onoga što se ne smije činiti, često se zbog pogrešnog izbora riječi doživljavaju kao negativna kritika. U motivacijskim se govorima gleda u budućnost i biraju se pozitivne riječi. Čaša je napola puna, duh je snažan, a poraz nas može samo ojačati. U poslovnim motivacijskim govorima vrlo je efektno korištenje metafora, usporedbi i analogija iz različitih područja. Zaposlenici tako postaju igrači koji funkcioniraju kao nogometna ekipa i ostavljaju srce na terenu ili borci koji samo zajedno mogu osvojiti bitku na tržištu ili pak posada koja s kapetanom plovi već godinama.

Više je vrsta motivacijskih govora s obzirom na više vrsta ciljeva kojima ljudi teže. Oni mogu biti vojni kad je cilj pobjeda u bitki, vjerski kad je cilj razvoj duhovnog života, politički kada je cilj borba za ljudska prava, dostojanstvo ili bolji život te sportski kada je cilj pobjeda tima, pojedinca ili jednostavno postizanje boljih i uspješnijih sportskih rezultata. No, bez obzira na različite situacije i ciljeve, svi motivacijski govori, kako i sam naziv kaže, nastoje motivirati publiku, angažirati je, navesti na akciju ili probuditi osjećaj pripadnosti i želje za ostvarenjem cilja. Govorom su generali motivirali vojnike prije bitaka, treneri sportaše prije važnih utakmica, profesori učenike prije natjecanja... i u tome bili uspješni samo ako su prenosili strast, energiju, entuzijazam, volju i želju za pobjedom. Kao primjer često se navode energični govori kojima je američki general Paton motivirao svoje vojnike pred bitke u Drugom svjetskom ratu.

Motivacijski govori nikako se ne bi smjeli čitati jer se mora čuti da dolaze iz srca, moraju otkrivati strast govornika prema cilju, prema pobjedi, a držanje papira u ruci zasigurno umanjuje taj osjećaj. Drugi razlog izbjegavanja čitanja jest kontakt s publikom koji je od neizmjerne važnosti. Govornik neprestano mora gledati publiku, pogled mora primjereno rasporediti tako da svatko u publici ima osjećaj da se govornik obraća upravo njemu. Entuzijazam, glavni sastojak motivacijskih govora, treba biti vidljiv i u izvedbi. Siguran i snažan glas, usklične intonacije, pojačan intenzitet, ritam... sve to utječe na slušača. Neke geste koje su neprimjerene u drugim vrstama svečanih prigodnih govora, poput istaknutog kažiprsta ili ruku na bokovima, u motivacijskim su govorima dopuštene. Naglašavaju želju za napretkom, spremnost na akciju, na pokret. Upravo je to svrha motivacijskih govora: napredovati, djelovati, pokrenuti se. (739 riječi)

(Gabrijela Kišiček i Davor Stanković, *Motivacija govorom*)

Smjernice za pisanje sažetka

Sažmite polazni tekst svojim riječima tako da:

- navedete opće podatke o polaznome tekstu
- odredite namjenu i temu teksta
- navedete osnovne misli teksta i pojedinosti koje ih podupiru

- odredite autorov stav o temi.

Pisanje sažetka (razrađeni koraci)

Početne upute

- ③ Sažetak, kao i školski esej, pišete na temelju polaznoga teksta: Budući da se od vas traži sažimanje teksta, najbolje je najprije napisati **koncept** kojim ćete vizualizirati što ste iz polaznoga teksta izdvojili. Koncept možete napisati u obliku **tablice** prikazane na zadnjoj stranici ovih materijala.
- ③ Da biste tekst koji ima 600 – 800 riječi saželi otprilike na jednu trećinu (200 – 250 riječi), potrebno je uočiti što je u tekstu **važno**, a što nije. Za sažimanje teksta najvažnije je izdvojiti **osnovne misli**, tj. tvrdnje kojima se tema razvija i potkrijepiti ih **pojednostima/primjerima/statističkim podacima** koji dokazuju njihovu točnost.
- ③ Polazni tekst ne smije se citirati, ali se njegovi dijelovi **smiju parafrazirati, tj. prepričati svojim riječima**. Poslužite se tim postupkom za **oblikovanje osnovnih misli** u svakom ulomku.

Prikazat ćemo postupak pisanja sažetka u pet koraka: za svaki kompozicijski dio (uvod, razrada, zaključak) najprije ćete napisati natuknice za **koncept**, a zatim ćete te natuknice preoblikovati u vezani tekst. Kad završite pisanje sažetka po koracima, možete svoj koncept i tekst sažetka usporediti s primjerom na str. 25. – 26.

UVODNI DIO

PRVI KORAK: Prvo čitanje teksta (opće razumijevanje); pisanje uvoda

UVOD (40 – 65 riječi)	
opći podatci o polaznom tekstu: autor, naslov	
tema	
namjena	

- ③ Budući da je pred vama nepoznat tekst, najprije ga »skenirajte« – nemojte ga još čitati u cijelosti, nego uočite **opće podatke** (autor, naslov) i, ako se u tekstu pojavljuju, podnaslove, grafikone i sl. Opći podatci mogu se nalaziti ispod ili iznad polaznoga teksta. Upišite ih u tablicu. ③ Nakon toga pročitajte cijeli polazni tekst. Kad završite s čitanjem teksta, napišite u tablicu o čemu tekst govori. Tako ćete odrediti **temu teksta**.
- ③ Razmislite nakon prvoga čitanja s kojom je namjerom autor napisao ovaj tekst: tko mu je ciljana publika, odnosno komu/čemu je tekst namijenjen (npr. informiranje čitatelja, dokazivanje neke tvrdnje, zabavljanje i sl.). Svoj odgovor također zapišite u tablicu. Tako ćete utvrditi **namjenu teksta**.

Sažetak

Nakon »skeniranja« teksta i prvoga čitanja utvrdili ste sadržajne podatke koje trebate navesti u **uvodnome dijelu** sažetka: opće podatke o tekstu koji sažimate (autor, naslov), temu teksta i njegovu namjenu.

Služeći se podacima u tablici, napišite uvodni dio sažetka polaznoga teksta: oblikujte ga u obliku jednoga ulomka i pazite da nema manje od 40 ni više od 65 riječi.

DRUGI KORAK: Drugo čitanje teksta – čitanje po dijelovima/ulomcima (koncept – popunjavanje tablice)

Nakon prvoga čitanja saznali ste o čemu tekst govori i utvrdili koja mu je namjena. Međutim, da biste polazni tekst mogli sažeti, potrebno je uočiti kako se tema razvija, tj. koje **osnovne misli** autor iznosi i kako ih **podupire**, odnosno kojim činjenicama (npr. statističkim podacima) dokazuje njihovu točnost.

NAPOMENA: Prije nego što krenete s uočavanjem osnovnih misli, možete odrediti **ključne riječi** u tekstu. Taj je »dodatni korak« opisan u ovim materijalima na 24. stranici.

Polazni je tekst podijeljen na pet ulomaka. U svakom se od njih iznosi neka **osnovna misao**, a uz nju su navedene i **pojedinsti koje ju potkrepljuju**. Oblikujte svaku osnovnu misao vlastitim riječima i upišite je u tablicu.

RAZRADA (20 – 175 riječi)	
osnovna misao (1.)	pojedinsti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (2.)	pojedinsti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (3.)	pojedinsti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (4.)	pojedinsti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (5.)	pojedinsti kojima se ona potkrepljuje
<p>NAPOMENA: Osnovna misao treba biti izražena svojim riječima u obliku rečenice (tvrđnje). Pojedinsti kojima se ta osnovna misao razrađuje i potkrepljuje također trebaju biti izražene svojim riječima, a ne doslovno navedene iz teksta.</p>	

Uz svaku osnovnu misao upišite u tablicu natuknicu/natuknice kojima ćete imenovati **važne pojedinsti kojima se ta misao razrađuje**, odnosno potkrepljuje.

TREĆI KORAK: Pisanje razrade na temelju koncepta

U razradi se sažimaju osnovne ideje izražene u tekstu, a njihova se točnost dokazuje činjenicama utemeljenim na statističkim podacima, istraživanjima i sl. U prethodnom koraku izdvojili ste ih u tablicu. Služeći se tekstom u tablici i sljedećim uputama, napišite središnji dio svojega sažetka.

- ③ Da biste dobro napisali razradu, potrebno je **logično organizirati slijed osnovnih misli** (s pripadajućim pojedinostima koje ih potkrepljuju), a to možete najbolje učiniti prateći slijed iznošenja misli u polaznom tekstu. Pazite pritom da svaku osnovnu misao i pojedinosti koje ju podupiru napišete kao poseban ulomak.
- ③ Ulomke unutar razrade povežite veznim sredstvima: *nadalje, osim toga, s druge strane, međutim* i sl.
- ③ Pazite da tekst razrade ne bude kraći od 120 ni dulji od 175 riječi.

ZAKLJUČAK

ČETVRTI KORAK: Pisanje zaključka

Vratite se tekstu svojega sažetka: pročitajte uvodni i središnji dio koji ste napisali pa na temelju toga izvedite zaključak u kojemu ćete izraziti autorov stav prema temi i povezati ga s uvodom i razradom. (Pritom vam može pomoći i završni dio polaznoga teksta jer se u njemu najčešće iznosi autorov stav.) Na temelju svojih zaključaka popunite tablicu.

ZAKLJUČAK (30 – 50 riječi)	
autorov stav	
povezanost s uvodom i razradom	

Služeći se podacima u tablici, napišite zaključak: oblikujte ga u obliku jednoga ulomka i pazite da nema manje od 30 ni više od 50 riječi.

ZAVRŠNI KORAK: PROVJERA I KOREKCIJA

PETI KORAK: Broj riječi, povezanost teksta i jezična točnost

Kad ste napisali sažetak, **prebrojte riječi**: vaš tekst treba imati 200 – 250 riječi. Iako se tolerira odstupanje 10 % od donje ili od gornje granice zadanoga broja riječi (najmanje 180, a najviše 275 riječi), pokušajte napisati sažetak u zadanim okvirima (200 – 250 riječi).

Ako ste odstupili od zadanoga broja riječi, preoblikujte rečenice pazeći da ne narušite smisao i logičnu povezanost teksta.

Povezanost teksta postiže se sadržajnim oblikovanjem sažetka u tri dijela (uvod, razrada, zaključak), smislenim i logičnim izlaganjem (oblikovanje jasnih, smislenih rečenica, povezanost rečenica konektorima) i prikladnim stilom (objektivan, bez iznošenja vlastitih mišljenja i komentara). Pročitajte još jedanput svoj sažetak. Provjerite jeste li se u njemu držali pravila s obzirom na povezanost teksta. Posebnu pozornost obratite na uporabu veznih sredstava i stil. Ispravite uočene pogreške.

Sažetak treba biti pisan u skladu s jezičnom normom, tj. pravopisno, gramatički i leksički točan.

Završni je korak provjera pravopisa, gramatike i odabira riječi. Ispravite svaku uočenu pogrešku.

DODATNI KORAK

DRUGI KORAK (početak): Određivanje ključnih riječi

Pojam »ključna riječ« obuhvaća **ključne pojmove** u tekstu. Ključna riječ najčešće nije sastavljena samo od jedne riječi, već je obično čine izrazi sastavljeni od dviju ili više riječi. (Primjeri ključnih riječi: *tekst, digitalni izvor, poželjna čitateljska publika.*)

- ③ Pročitajte ponovno polazni tekst (str. 19. – 20.). Podcrtajte u njemu ključne riječi (riječ, izraz) kojima autor razrađuje svoju temu. Imajte na umu da se ključne riječi u tekstu često ponavljaju te da se na njima temelje osnovne misli (tvrdnje) u polaznom tekstu.
- ③ Vratite se podcrtanim ključnim riječima i zapišite ih u kanonskom obliku (nominativ). Pazite da broj ključnih riječi ne bude manji od 6 ni veći od 10. (One ključne riječi koje se ponavljaju zapišite samo jedanput.)

PRIMJER

Ključne riječi u ovom polaznom tekstu:

- motivacijski govor
- govornik
- publika
- argumentacija
- pozitivne riječi
- vrste motivacijskih govora
- izvedba –
slušać.

NAPOMENA

Primjer koncepta i sažetka

Na sljedećim dvjema stranicama možete pogledati **primjer koncepta** za sažimanje teksta *Motivacija govorom* i **primjer sažetka** tog teksta (250 riječi). U primjeru smo naveli i broj riječi po kompozicijskim dijelovima – to ne trebate pisati u svojem sažetku, a ovdje je navedeno radi orijentacije. Koncept i sažetak možete usporediti sa svojim tekstom i na temelju usporedbe ispraviti eventualne pogreške. Napominjemo da su priloženi koncept i primjer sažetka samo jedan od načina na koje se koncept i sažetak mogu napisati na temelju ovoga polaznog teksta.

Podsjetnici

Nakon primjera koncepta i sažetka teksta *Motivacija govorom* nalaze se dva podsjetnika: prvi je podsjetnik za koncept) a drugi podsjetnik za sadržaj i organizaciju teksta u sažetku.

Sažetak

List za koncept (obrazac)

Na kraju ovih materijala pripremili smo tablicu za koncept koju možete isprintati i služiti se njome tijekom pisanja sažetka bilo kojega teksta.

Sažetak teksta *Motivacija govorom*

Primjer koncepta

U / OD (40 – 65 riječi)	
opći podatci o polaznom tekstu: autor, naslov	– Gabrijela Kišiček i Davor Stanković – »Motivacija govorom«
tema	prikaz motivacijskoga govora: navođenje obilježja motivacijskoga govora, njegovih vrsta i izvedbe
namjena	informirati čitatelje / objasniti važnost motivacijskoga govora i njegovo djelovanje na publiku
RAZRADA (120 – 175 riječi)	
osnovna misao (1.) Govorniku se mora vjerovati, što znači da u motivacijskom govoru sam govornik mora svojim primjerom pokazati da vjeruje u ono što govori.	pojediniosti kojima se ona potkrepljuje Autori navode primjere motivacijskih govora koje poslodavac drži svojim zaposlenicima potičući u njima osjećaj pripadnosti istoj zajednici (u trenutcima krize, na kraju poslovne godine).
osnovna misao (2.) Motivacijski govor posebno je važan u vrijeme krize jer se u njemu ljudi ujedinjuju u zajedničkom cilju i potiču da ga i ostvare.	pojediniosti kojima se ona potkrepljuje Navodi se povijesni izvor (Alan H. Monroe, 1930.) koji naglašava važnost motivacijskog govora u vrijeme krize.
osnovna misao (3.) U motivacijskom govoru argumentacija nije, kao u uvjeravanju, zasnovana na logici i racionalnim dokazima. Nasuprot tome, argumentacija je u motivacijskom govoru uvijek donekle emotivna, a u prvom je planu iznošenje pozitivnih primjera.	pojediniosti kojima se ona potkrepljuje Odabir riječi uvijek je pozitivan, vedro se gleda u budućnost, biraju se metafore i usporedbe kojima se potiče zajedništvo.
osnovna misao (4.) Iako postoje različite vrste motivacijskih govora, cilj je svakoga motivacijskog govora djelovati na publiku i potaknuti ljude na akciju.	pojediniosti kojima se ona potkrepljuje Navode se primjeri (generali motiviraju vojnike, treneri sportaše, profesori učenike), a posebno se izdvaja govor američkoga generala Patona.
osnovna misao (5.) Ako želi pokrenuti publiku, motivacijski govornik svoj govor ne smije čitati jer se na taj način umanjuje djelovanje na publiku.	pojediniosti kojima se ona potkrepljuje Navode se razlozi zbog kojih je tvrdnja točna: govornik mora održavati kontakt očima s publikom, u njegovoj izvedbi mora biti vidljiva strast i entuzijizam, njegovo držanje mora biti odvažno.
ZAKLJUČAK (30 – 50 riječi)	
autorov stav	Pozitivan stav prema motivacijskom govoru potkrijepljen objektivnim dokazima (činjenicama).
povezanost s uvodom i razradom	Autor smatra motivacijske govore važnim zbog djelovanja govornika na publiku jer se njima može pojačati osjećaj zajedništva i vjere u pozitivan ishod pri rješavanju problema.

Primjer sažetka

Motivacija govorom

UVOD

Autori Gabrijela Kišiček i Davor Stanković u tekstu »Motivacija govorom« prikazuju motivacijski govor navodeći njegova obilježja, vrste i važnost izvedbe, posebno se naglašava kako se motivacijskim govorom može djelovati na publiku. Tekst je namijenjen informiranju čitatelja koje zanima ova vrsta javnoga govora.

43

RAZRADA

Na početku autori ističu važnost govornika: njemu publika mora vjerovati, što znači da govornik svojim primjerom treba pokazati da stoji iza onog što govori. Takav je, primjerice, govor poslodavca koji se obraća zaposlenicima potičući u njima osjećaj pripadnosti istoj zajednici.

S tim u vezi, navodeći povijesni izvor, autori naglašavaju da je motivacijski govor posebno važan u vrijeme gospodarske krize jer se ljudi ujedinjuju u zajedničkom cilju, a potiče ih se da ga i ostvare.

Nadalje, u motivacijskom govoru argumentacija nije zasnovana na logici i dokazima, nego je uvijek donekle emotivna, s naglaskom na iznošenje pozitivnih primjera. To je posebno vidljivo u odabiru metafora i usporedbi kojima se potiče zajedništvo.

Također, iako postoje različite vrste motivacijskih govora, cilj im je isti: djelovati na publiku. Autori navode brojne primjere, među kojima se posebno ističe govor koji general drži vojnicima prije bitke.

U završnom dijelu naglašava se važnost govornikove izvedbe. Ako želi pokrenuti publiku, govornik svoj govor ne smije čitati, mora održavati kontakt očima s publikom i pokazati entuzijazam da bi mu publika vjerovala.

ZAKLJUČAK

Ukazujući na važnost motivacijskih govora, autori zaključuju da su oni potrebni jer djeluju na publiku jačajući osjećaj zajedništva. Svoj pozitivan stav prema ovoj vrsti javnih govora autori iznose objektivnim stilom, a iznesene tvrdnje potkrepljuju činjenicama.

172

35

Sažetak (koncept)

Ovom se tablicom možete koristiti na dva načina.

- 1 Možete je popunjavati tako da u nju na temelju polaznoga teksta upisujete natuknice za elemente navedene u tablici – tako ćete dobiti koncept sažetka koji onda možete dopunjavati i korigirati.

UVOD (40 – 65 riječi)	
opći podatci o polaznom tekstu: autor, naslov	
tema	
namjena	

RAZRADA (120 – 175 riječi)	
osnovna misao (1.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (2.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (3.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (4.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (5.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
NAPOMENA: Osnovna misao treba biti izražena svojim riječima u obliku rečenice (tvrdnje). Pojedivosti kojima se ta osnovna misao razrađuje i potkrepljuje također trebaju biti izražene svojim riječima, a ne doslovno navedene iz teksta.	

ZAKLJUČAK (30 – 50 riječi)	
autorov stav	
povezanost s uvodom i razradom	

- 2 Tablica vam može poslužiti i za **provjeru nakon pisanja sažetka**: u tom slučaju provjerite jeste li u svoj sažetak uvrstili sve elemente navedene u tablici.

Sažetak (sadržaj, organizacija teksta)

1. Što je važno za SADRŽAJ sažetka?

- Navesti **opće podatke o tekstu** (ime autora, naslov teksta).
- Odrediti **temu i namjenu teksta**.
- Procijeniti važnost informacija – odvojiti bitne informacije od manje bitnih.
- Navesti **osnovne misli** iznesene u polaznome tekstu (ponekad: svaki ulomak – jedna osnovna misao). Pritom osnovne misli trebaju biti **oblikovane vlastitim riječima**, a samo se **ključne riječi** mogu prenijeti iz polaznoga teksta.
- Za svaku osnovnu misao navesti **važne pojedinosti kojima se ona razrađuje**, odnosno podupire/potkrepljuje.
- Odrediti **autorov stav o temi**.

Uvod	autor, naslov, tema, namjena
Razrada	osnovne misli (tvrdnje) + pojedinosti kojima se one potkrepljuju
Zaključak	autorov stav; povezanost s uvodom i razradom

2. Što je važno za ORGANIZACIJU TEKSTA u sažetku?

Kompozicija sažetka: uvod, razrada, zaključak. Svi kompozicijski dijelovi trebaju biti logički povezani. Posebno valja pripaziti na to da uvod i zaključak budu logično povezani s razradom.

Tekst sažetka treba biti jasan i koherentan (povezan, skladan), a izlaganje smisleno i logično: **osnovne misli** iznose se logičnim slijedom, a uz osnovnu misao iznose se **pojedinosti** kojima se ta misao podupire. Povezanost teksta postiže se i uporabom konektora.

3. Na što je posebno potrebno obratiti pozornost pri sažimanju teksta?

- Ne prepričati, nego **sažeti tekst**.
- **Razlikovati bitno od nebitnoga**.
- Razlikovati što je **osnovna misao**, a što **pojednost kojima se ona podupire**.
- Sažetak mora biti **napisan vlastitim riječima**. **Ne smije se citirati ili prepisivati**, tj. izravno preuzimati polazni tekst.
- **Stil** sažetka treba biti **objektivan**: u sažetku se ne smiju iznositi vlastito mišljenje, komentar i sl.

Sažetak (list za koncept)

UVOD (40 – 65 riječi)	
opći podatci o polaznom tekstu: autor, naslov	
tema	
namjena	
RAZRADA (120 – 175 riječi)	
osnovna misao (1.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (2.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (3.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (4.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
osnovna misao (5.)	pojedivosti kojima se ona potkrepljuje
ZAKLJUČAK (30 – 50 riječi)	
autorov stav	

povezanost s uvodom i
razradom